

Šablona i stereotip u dječjem likovnom izrazu

Barišić, Josip

Master's thesis / Diplomski rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Academy of Arts and Culture in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:251:272718>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-28**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Arts and Culture in Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU
DIPLOMSKI STUDIJ LIKOVNE KULTURE

JOSIP BARIŠIĆ

**ŠABLONA I STEREOTIP U DJEČJEM
LIKOVNOM IZRAZU**

DIPLOMSKI RAD

Mentor:

doc.art. Zlatko Kozina

Osijek, 2018.

Sadržaj:

1. Uvod	1
2. Šablona	2
3. Struktura psihe	3
4. Kič	7
5. Socijologija ukusa	8
5.1. Luksuz, kič i moda	8
6. Šabloniziranje u školi	9
7. Šabloniziranje kod odraslih	10
8. Kreativnost	11
8.1. Obilježja kreativnosti	11
9. Teorija izbora i motivacija	12
10. Problemi šabloniziranja i odgoj darovitih	13
11. Zaključak	15
12. Sažetak	16
Literatura	17

1. Uvod

U suvremenom školstvu kompetentnost nastavnika je najvažnija za uspješnost dječjeg obrazovanja. Nastavnikova uspješnost odlikuje se motivacijom, kreativnošću individualnošću, kako bi učenici što bolje svladali probleme koji su pred njima. Problematika šablonskog načina rada u školama je ta da dijete od najranije dobi formira svoj karakter, svoju ličnost, neprepoznavanje takvog rada kod djeteta može dovesti kasnije do problema u razvoju istog. Nastavnik, a tako i škola trebala bi biti upoznati dijete kakvo je bilo prije samog upisa u školu jer roditelji su već započeli formiranje ličnosti, u današnjem svijetu punom raznih medija gdje se informacije sve brže šire zaokupljaju dječji mozak većinom nepotrebnim informacijama, gdje dijete u moru tih informacija mora odlučiti što je za njega dobro, to jest što je dobar ukus kako ne bi pribjegli šabloniziranju, putem lakšeg otpora. Uvelike i sam kič u modi reklamama umjetnosti glazbi zaokupljuje djetetov pogled na svijet u kojem živi i odrasta. Međutim postavlja se pitanje kako treba postupiti s onom djecom koja su talentirana, koja su već prethodno dobila neko predznanje ili naučila neku metodu u slikanju ili nekom drugom smislu. Darovita djeca su ona koja brzo usvajaju novo, samostalno rješavaju zadane probleme i suočavaju se s novim, takvim učenicima često može biti dosadno u školi pa je za njihov rad potrebno puno više, što bi im škole i nastavnici trebali omogućiti kako bi mogli zajedno proći odgovarajući program i kako na kraju njihova nadarenost, talentiranost mogla kasnije doći do izražaja.

2. Šablona

Šablona je plastično ili drveno pomagalo pomoću kojeg možemo postići da različiti ljudi dobiju istovjetan crtež. Šablonama, klišejima ili stereotipovima nazivamo izričaj (likovni ili kakav drugi) koji nema originalnost niti individualnost autora koji ga koristi, već upotrebljava opće pretpostavljen, nepromišljen i neproživljen sistem znakovne komunikacije.

Posezanje za šablonom, dakle, oslobađa njenog korisnika napora za razmišljanjem; iza nje će se sakriti osoba koja strahuje da bi njena različitost od drugih mogla biti kritički obilježena. Takav konformizam podcrtan je informacijom (najčešće roditeljskog) programiranja o vlastitoj prosječnosti koja se ne smije isticati u odnosu na ostale (pa će tako biljeg "nisi talentiran za crtanje" sprječavati pojedinca da i makar pokuša nešto likovno percipirati i izraziti.) Šablona nas dakle odvaja od vlastite prave osobnosti i uranja u mirnu stajaćicu prosječnosti u kojoj smo parolama o ne talentu zaštićeni od mogućih zahtjeva za ulaganjem napora istraživačkog, kognitivnog karaktera. Šablona nas, zato, odvaja od vještine razmišljanja. Šablone nastaju u najranijoj dobi (već oko 3 - 4 godine) kada dijete uz nedovoljno educiranog odgojitelja ili roditelja dobiva informacije "ovako se crta ovo" (čovjek, cvijet-tratinčica, ptica u dva luka, nasmiješeno lice, četvrtina nasmiješenog sunca sa zrakama u uglu papira, kućica s okruglim prozorčićem nad vratima i križićem u kvadratnom prozoru, crvena čizmica Sv. Nikole itd.), ili "ovako se radi ovo", koje su već šablonskog karaktera, a zatim dobiva socijalnu podršku i pohvalu ako nametnuti obrazac prihvati. Tom tehnikom usvajanja društveno prilagođenog ponašanja dijete će kasnije prihvatiti cigaretu, amoralno ponašanje koje se prenosi nakon škole na posao ("ako mogu svi malo zakidati bio bih budala da i ja to ne činim"), a čak i ratovi započinju nametanjem određenog stereotipnog scenarija narodu. Dakle, šablona u crtežu nije opasna sama po sebi; ali ona impregnira osobu da prihvati i šablonski način ponašanja. I sam kič ulazi u kategoriju lažnog stereotipnog zrcala, u kojem se pojedincu bez vlastite osobnosti čini da vidi odraz svog ukusa i "sviđanja", nema ništa dalje od istine od veoma često upotrebljavane (stereotipne) izjave "Ja možda ne znam što je umjetnost, ali znam što mi se sviđa". Budimo sigurni da takva osoba ne može znati što joj se sviđa, i ona će, u nedostatku napora vlastitog istraživanja i profiliranja ukusa jednostavno preuzeti ponuđene obrasce svoje okoline, ako ne drugačije, a onda barem kroz modu. Upravo je mehanika nametanja modnog ukusa kroz agresivno marketinško ponavljanje način kako se u nerazvijenoj svijesti pojedinca (koji nije postao individua) može proizvesti strah od razlikovanja od društva, koje bi ga svojim mogućim odbacivanjem prestalo štiti od neke iracionalne opasnosti. To

označavaju amerikanizirani termini "*in*" i "*out*". Sve treba učiniti kako bi se bilo "*in*" - ponekad je to kod djece obavezni odlazak u McDonalds, ponekad pušenje, ponekad izostajanje iz škole. Nakon odrastanja stereotipni obrazac ne nestaje, već se samo kopira i prilagođava novoj sredini. Dodajmo za kraj cijeloj priči i tzv. sapunice, koje su, u svojoj naizgled bezazlenoj budalaštini, zapravo ogromni svjetski rasadnik stereotipnog, mehaniziranog ponašanja koje se, zbog neprestane učestalosti ponavljanja (na televiziji se prikazuje svakog dana po nekoliko sapunica) utiskuje u svijest gledatelja kao uobičajeno i normalno ponašanje, a to tako ne bi trebalo biti. Iako je riječ normalno zapravo sinonim za uobičajeno i većinsko, ipak postoje univerzalniji vrijednosni sustavi koji nadržavaju prolaznost društveno - modnih normi, i čuvaju neponovljivost i vanvremenost osobnog, individualnog morala. Stari Egipćani su govorili da je životna zadaća svakog čovjeka pronaći svoje ime; ne ono koje su mu dali roditelji i društvo, već pravo, individualno ime svog unutarnjeg jastva. I mi bismo trebali poslušati taj savjet; jer bez uloženog napora i snage ime nismo ni zaslužili. Stereotipnom obrascu dovoljan je serijski broj. (M. Huzjak)

3. Struktura psihe

Odmah pojašnjavamo, šablonski crtež na papiru je bezopasan. Ono što ga čini opasnim je izvan papira, to je šablonsko ponašanje koje dovodi do crteža i koje dijete usvaja za budući život. Crtež tako postaje samo dijagnoza, sredstvo prepoznavanja i preventive od jednog nekvalitetnog pristupa životu.

"Koliko ljudi, toliko ćudi" i "O ukusima se ne raspravlja" poslovice su koje afirmiraju različitost ljudskih individua i njihovu autonomiju u donošenju odluka i slobodi izbora. Iskustvo nam pokazuje drugačiju sliku, ponašanje pojedinca može postati vrlo predvidljivo ako otkrijemo njegov "ključ" ili "tip" osobe, stil, odnosno, njegovu socijalnu ulogu. Ovakvu kategorizaciju pokušavaju dokučiti psiholozi govoreći o melankolicima ili kolericima, o racionalnim i intuitivnim tipovima ili ekstrovertima i introvertima, npr. U sljedećem paragrafu govorimo o pokušajima pronalaženja "ključnog ključa" ponašanja za sva ljudska bića.

Prvi je S. Freud otkrio ulogu nesvjesnog u odlukama pojedinca. Freud je psihi podijelio na Svjesno (Ego) i dva Nesvjesna: Super ego (moral, savjest, pozitivno) i Id (animalna priroda, potisnute frustracije, negativno). Njegov nasljednik C. G. Jung je otkrio nova pravila koja determiniraju nečije ponašanje i ponudio svoju shemu ustrojstva psihe: također jedno Svjesno i dva Nesvjesna: Osobno nesvjesno i Kolektivno nesvjesno; nema pozitivnog i negativnog. Osobno nesvjesno se najprije sastoji od svih onih sadržaja koji su postali nesvjesni, zbog toga što su ili izgubili svoj intenzitet i stoga dospjeli u zaborav, ili zbog toga što se od njih distancirala svijest (tzv. potiskivanje), i zatim od onih sadržaja, dijelom čulnih opažaja, koji zbog svog neznatnog intenziteta nikada nisu dospjeli do svijesti a ipak su nekako prodrli u psihi. Kolektivno nesvjesno kao nasljeđeni posjed mogućnosti predstavljanja nije individualan, već opće ljudski, čak opće životinjski i predstavlja zapravo osnovu individualno psihičkog; ovdje se nalaze arhetipovi o kojima će biti riječi kasnije. Druga shema koju Jung nudi za početak nam je zanimljivija: psiha se sastoji od malenog psihičkog nukleusa, prirodnog i pravog Ja koje naziva Jastvo, i velikog omotača određenog društvenim normama, lažnog Ja koje naziva Persona (grč. *maska*). Ovo je najvažnije objašnjenje za porijeklo šablona u crtežu i u ponašanju; prirodno ponašanje čovjeka duboko je sakriveno u Nesvjesnom, dok je gotovo svaka njegova djelatnost uzrokovana i usmjerena društvenim normama i pravilima. Ovo vrijedi čak i za savjest i moral, kao što je pokazao E. Fromm; ako je neka nemoralna aktivnost društveno prihvaćena, pojedinac ju ne prepoznaje kao nemoralnu ("Kradem? Pa to svi rade! Znate kako je." i sl.). (M. Huzjak)

U umjetnosti je nebitno o čemu se govori, već kako se govori; pitanje umjetnosti i jest upravo sposobnost artikulacije specifičnosti jezika kojim se umjetnik služi, bio on verbalni jezik, likovni jezik, glazbeni jezik, jezik pokreta, filmski jezik ili neki drugi jezik. Problem sličan poetskom pojavljuje se i u nerazumijevanju likovnog jezika: već poslovično ne razumijevanje apstraktnog slikarstva bazira se upravo na namjernom oduzimanju od gledaoca njegovog izvora zablude odnosno teme. Zapravo, apstraktnu je sliku mnogo lakše razumjeti nego figurativnu, ali publika često želi biti u zabludi, pa je za njih prilagođen poseban izražaj koji se bavi isključivo dekorativnim prikazom teme, a to je kič.

Belamarić (1987.) navodi da kada crta svoje prve simbole za živa bića, u svijesti djeteta pokreću se nama nepoznata, odnosno potpuno zaboravljena viđenja. U njemu i za njega tek nastaje svijet u svojim najvećim i općim obrisima bez konkretnih predmeta, pojedinosti i detalja. Ipak, detalje nalazimo umetnute u izvorne dječje oblike. Mrtve i prazne oči sa simetralom koja bi trebala biti nos – tako lice ne vide djeca. Tako ga ne vide ni odrasli. To je u biti učenje djece da crtaju oblike kako odrasli površno pamte i zamišljaju da ih crtaju djeca. Često se to čini uz pomoć poznate pjesmice „Točka, točka, točkica, crta, crta, crtica i gotova je glavica“... Rima i ritam pjesmice bliski su djetetu i pomažu da ono prihvati shemu. Plastičnost dječje svijesti omogućuje također da izvježbavanjem i drilanjem dijete usvoji, imitira stvari koje ne razumije, a koje zamagljuju njegovo vlastito viđenje, odnosno vlastite sposobnosti. Glave s „nasmiješenim“ ustima tipičan su primjer podučavanja djece. Tijela su konstruirana poput slova „X“, što pokazuje ideju neke odrasle osobe kako se lako može nacrtati čovjek. Samo jednu od tih linija dijete donekle razumije i usađuje u glavu. Crtanje obrva i nosa u obliku dviju rupica nametnuti su ovom djetetu u doba kada je tek počelo uočavati osnovne dijelove oblika čovjeka: glavu, tijelo i udove. Ukočenost i statičnost figura crtanih vrlo tvrdim linijama odaju ustaljenu naviku crtanja tih oblika. U prirodnom razvoju djece opažanje prethodi razumijevanju. Tako je moguće da dijete percipira i precрта čak složeniji oblik, da ga ipak ne razumije. Da djeca pamte sheme dobro pokazuje slučaj djeteta koje shemu kuće uvijek crta naglavce, a kada je završi okrene papir u odgovarajući položaj. To se događa zato što majka, koja ga uči crtati, obično sjedi nasuprot njemu i crta mu. Kada završi crtež, ona ga okrene i pokaže djetetu. Dijete dakle doslovno ponavlja cijeli proces – naopako viđen oblik i njegovo okretanje. Pojava detalja lica, shematskih ili bilo kakvih u likovnim radovima djece te dobi, nesumnjivo pokazuje da im netko stariji nameće svoje oblike i shvaćanja. Svojim vanjskim, biofiziološkim očima djeca mogu vidjeti izvanredno dobro i oštro. Mogu npr. sasvim jasno vidjeti mrava i sve što on čini. Međutim, njihova će svijest zbog nekih svojih zakonitosti

promijeniti stvarni vizualni oblik u oblik koji odaje i odražava te zakonitosti, odnosno stav te svijesti. Kada se to naruši, djeca gube tlo i ostaje im da se i dalje oslanjaju na pomoć drugih. Stoga miješanje u viđenja i shvaćanja djece uvijek ima negativne posljedice i ometa njihov razvoj.

4. Kič

(Njemački kitsch, možda od dijalektnog kitschen: brzo napraviti, sklepati ili prema engleskom sketch skica, nacrt) djelo bez umjetničke vrijednosti, šund. Izraz kič prvi su put upotrijebili munchenski trgovci potkraj 19 st. za brzo izvedena djela po ukusu malograđanske publike: poslije je postao sinonim za sve što u književnom i umjetničkom stvaranju dopadljivo, što svojom tehničkom dotjeranošću i sentimentalnošću senzacionalnošću i patetičnom tematikom zadovoljava nekritičan ukus šire publike, a nema umjetničke vrijednosti. Sklonost prema kiču postojala je u rokokou, romantizmu i prvim desetljećima 19 st. (belle époque), ali kao izrazito kao sociokulturni fenomen pripada razdoblju potrošačkog društva druge polovice 20 i početka 21 st. U kojem se u masovnoj izradbi podlozi onomu što se smatra popularnim: prisutan je u svim područjima ljudske djelatnosti (umjetnosti, književnosti, filmu, turizmu, športu, politici glazbi modi i sličnom).

5. Sociologija ukusa

Sociologija ukusa nam govori o tome kako prepoznati što je dobar ukus, u humanističkoj tradiciji filozofske estetike postojala je snažna paralela između fiziološkog osjećaja ukusa i estetskog ukusa (odnosno, ukusa kao moći prosuđivanja) između gastronomije i estetike. Fiziološki osjećaj ukusa djeluje kao model za moć prosuđivanja. smatralo se da je oboje jednako bjelodano i univerzalno. Osjećaj ukusa je, međutim, s vremenom izgubio svoj privilegirani položaj u estetskom diskursu. (Gronow 1997: 42)

5.1. Luksuz, kič i moda

Rasprava o luksuzu ili nepotrebnoj potrošnji, odnosno potrošnja, koja premašuje potrebe, bila je posebno raširena u 18. stoljeću u Engleskoj u analizama društvenih problema i pokušajima da se razumije njihovo podrijetlo. Pisac Smollet bio je jedan od posljednjih i najpoznatijih predstavnika ove tradicije. Koruptivno djelovanje luksuza koristilo se kako bi se objasnio svaki društveni problem od drumskog razbojstva, preko lijenosti, do nasilja svjetine. Zasiurno ovo nije prvi put da je bio uočen loš utjecaj luksuza na ljude. Naprotiv ideja potječe još od stare tradicije romanske i kršćanske moralne filozofije. Međutim dok se prije smatralo da se to odnosi samo na gospodu, čiji bi spokoj mogao biti narušen neudovoljenim potrebama, sada se sve više uviđao i loš utjecaj luksuza na obične ljude. Ne radi se o tome da se razmatralo da obični ljudi prekomjerno uživaju u luksuzu. Radi se, zapravo, o tome da je njihovo ponašanje postalo neprimjereno odlikama određene društvene klase ili staleža. Problem je dakle bio strah da će njihove potrebe, jednom kada se oslobode svojih tradicionalnih ograničenja, biti nemoguće zadovoljiti: kada jednom dobiju ono što žele, ljudi nikad neće prestati željeti više. (Gronow 2003:57)

Kič je prisutan u našoj svakodnevici, u svim područjima života (znanost, moda, politika) pa s obzirom da više nije problem isključivo estetike, sve ga teže uočavamo. Posebnu opasnost predstavlja ako se pojavi u prostorima osnovnih škola gdje djelatnici nastoje poboljšati i ukrasiti prostor škole, ali ujedno stvoriti odgojno-obrazovnu funkciju i estetsku vrijednost. Kič je prisutan u svim društvenim slojevima neovisno o školovanju, kod svakog pojedinca koji mu je naklonjen te je usmjeren kolektivnom duhu i nesavršenoj ljudskoj prirodi. Teoretičari se slažu da je kič površan, nastoji zabaviti mase, da je to proizvod koji nema svrhu, već mu je cilj ukrasiti prostoriju, ostaviti dojam lijepog. Također, vjeruje se da je kič vječan, da je stalno prisutan u čovjekovom stvaralaštvu, ali ima svoja razdoblja kada je izraženiji, odnosno ovisi o društvenim potrebama (Božović, 2009.).

6. Šabloniziranje u školi

Kako šabloniziranje djeteta u ranoj dobi utječe na djetetov socijalni i društveni život. U današnjem školstvu jako je važna kompetentnost nastavnika ,koji djetetu omogućuje što bolji razvoj ,kako u školi tako i izvan nje. Obitelj je zapravo najvažniji čimbenik u djetetovom razvoju , shvaćanju i poimanju svijeta oko sebe , svako dijete ima potrebu za izražavanjem bilo to u likovnom ili bilo kojem drugom smjeru, jer kroz djetetov crtež možemo iščitati samu osobnost i individualnost. Roditelj bi od najranije dobi djetetovog izražavanja trebao obrati pozornost na njegovu samostalnost u odabiru motiva , i načinu na koji to prikazuje , iako nam se čini da pokušava nešto nelogično možda nije stvar u pogrešnom shvaćanju stvarnosti nego interpretacija njegovog jastva .u današnje vrijeme djeca su od najranije dobi okružena raznim medijima , tv , Internet , mobilne usluge , reklame i ostalo. Hranjenjem tih informacija djeca gube pojam o razlici bitnog od nebitnog , dobro od lošeg u likovnom i društvenom smislu , pojava kiča u umjetnosti, modi, gastronomiji daje lažni prikaz od onoga što je lijepo a što dobro , gdje podliježu brzim rješenjima poput šabloniziranja ,prihvataju druge stereotipe o tome što je vrijedno a što je dobro.

U reklamama u današnje vrijeme pojavljuju se mnoge skrivene poruke , koji od najranije djetetove dobi utječe na razvoj njegova mozga. Na primjer dijete će za Božić nacrtati djeda mraza simbolom Coca Cole koji nema nikakve veze sa simbolima vjere Isus ,križ jasllice itd. jer je njegov mozak već registrirao i povezo crvenu boju koja prevladava na ambalaži slatkog starog djedicu koji se spušta kroz dimnjak i ostavlja poklone. Djeca najvjerojatnije izabiru taj motiv zbog nagrade ako budu dobri i uvjereni su u lažni stereotip o tome da djed Božićnjak ostavlja darove pod bor ,tako na primjer djeca dobiju lažni stereotip o božićnom ugođaju. Tako i na ostalim primjerima iz modnog svijeta ,ako su vidjeli reklamu za Nike , i vide svog vršnjaka da nosi tu marku odjevnog predmeta ili obuću te marke pomislit će da je i njemu potrebno isto, no dali je? Iz vlastitog iskustva, u 8 razredu osnovne škole nosio sam patike marke loto , no kad je prijatelj kupio Nike poželio sam odmah imati jer svi koji su imali tu oznaku na sebi isticali su se od ostatka ,pa sam pomislio da bi trebao i ja . što znači da sam imao lažni stereotip o tome da je bitno shvatit razliku između potrebnog i luksuza koje su nam putem reklama svaki dan usađivani u glavu. Pogledamo li današnje društvo , puno interneta raznih informacija gdje god se okrenemo znamo li uopće razliku između kiča i funkcionalnosti. Šabloniziranje djece u najranijoj dobi može odrediti njegov socijalni i društveni razvoj.

7. Šablona kod odraslih

Poput male djece i djece u odrasloj dobi tako i odrasli možda su nesvjesno upali u svijet kiča kojim smo okruženi. U današnje vrijeme kič je usko povezan sa komercijalizacijom sve što postane izuzetno komercijalno u nekom smislu postaje kič. Kič postoji zahvaljujući publici koja ga kupuje ili koristi ili proizvodi a sami umjetnici su i tvorci kiča. Kupnjom ili bilo kojom drugom investicijom u loš ukus sami postajemo dio šabloniziranog društva koji slijede jedni druge bez vlastitog istraživanja i shvaćanja.

Prihvatanjem šablonskog načina rada u ranoj dobi pribjegavamo šablonskom načinu razmišljanja, putem lakšeg otpora, utabanim stazama, ne razmišljajući svojom glavom nego se oslanjamo na populizam, komercijalizaciju proizvoda, danas je jako teško maknuti se iz takvog svijeta gdje je sve puno reklama koje zadovoljavaju možda naše neiskusno oko ali obrazovanjem i razmišljanjem o onomu što zadovoljava naše potrebe čime se osjećamo zadovoljni što je prirodna potreba svakog bića da ispunjava svoje potrebe kako bi bio zadovoljan svojim životom.

8. Kreativnost

Kreativnost je složen pojam koji zahtjeva mnogo veću pozornost. Od početka proučavanja koje se javlja sredinom dvadesetog stoljeća pod vodstvom psihologa Joy Paul Guildforda, razvilo se nekoliko pristupa proučavanja tog kompleksnog pojma kreativnosti. Oni se razlikuju po tome stavlja li se naglasak na kreativnu ličnost, produkt, socijalni sustav ili mogućnost razvijanja kreativnog mišljenja. (Brešan, 2008: 8).

8.1. Obilježja kreativnosti

Odgajatelji pažljivo promatraju svako dijete, bilježe njihov razvoj u emocionalnom, intelektualnom, tjelesnom, moralnom i kreativnom smislu. Nakon toga nastoje za svako dijete pronaći odgovarajuće aktivnosti, iskustva i interakciju, a time zadovoljavaju posebne potrebe sve djece. Zato je tako važno da roditelji popune knjižicu ili listu za provjeru kako bi se dijete moglo rano upoznati. Time se učiteljima omogućuje da počnu od onoga što je dijete već postiglo i nadovežu se na to. To također znači da se mogu uočiti rani znakovi darovitosti, a oni mogu obuhvaćati sljedeće:

- Jezičnu vrsnost uporabu fraza i cijelih rečenica u vrlo ranoj dobi
- Ranu uporabu velikog broja riječi, pravilno upotrebljenih; rani razvoj čitanja
- Pomno promatranje i pamćenje informacija o promotrenom predmetu
- Sposobnost da prati i koncentrira se dulje nego što je uobičajeno za većinu djece
- Iskazivanje vrsnosti ili ranog zanimanja za crtanje, glazbu i druge oblike umjetnosti
- Zanimanje za knjige i ljubav prema knjigama, a kasnije rječnicima, enciklopedijama i atlasima
- Velika radoznalost i izrazit smisao za zabavu i humor

9. Teorija izbora i motivacija

Kako kaže dr. William Glasser nijedno ljudsko biće nije nemotivirano. Zapravo, svako je živo biće uvijek iznimno motivirano. Učenici nisu iznimka aksiomu teorije izboru prema kojem živa bića motiviraju osnovne potrebe njihove vrste, ali to ne znači da je živo biće, uključujući i učenike motivirano učiniti što i vi ja ili netko treći smatra da bi trebalo učiniti. Učiti nije ni u kom slučaju osnovna potreba.

Zadovoljava li ono što se od njih traži jednu ili nekoliko njihovih osnovnih potreba, ljudi će puno raditi. Ako nam je rukovoditelj drag možda ćemo čak učiniti nešto iako nam je mrsko, jer udovoljiti tom rukovoditelju zadovoljava našu osnovnu potrebu za pripadanjem i prijateljstvom. To znači da ćemo naučiti gramatiku iako je mrzimo jer nam je stalo do nastavnika koji je poučava, no ako nam više nije stalo do tog nastavnika, možda ćemo i prestati učiti gramatiku. Učenici će za nastavnika do kojeg im je stalo učiniti ono što za onog do kojeg im nije stalo neće. Motivacija djeteta u školi ovisi o kompetentnosti nastavnika, način na koji on prenosi poruku kojom ih želi motivirati, ne stavljajući mu nikakav stereotipni način razmišljanja, ili šabloniziranja u njegovu radu, pa čak i ako to ne uspije trebao bi prihvatiti njihov način izražavanja, koji možda ne izgleda lijepo ali je dijete zadovoljilo svoje potrebe izražavajući se na taj način.

10. Problemi šabloniziranja i odgoj darovitih

Problemi šabloniziranja nastaju od najranije djetetove dobi od 3 do 4 godine kada dijete mehanički počne šarati po papiru, gledamo li s strane zadovoljstva to nije ništa drugo već obična škrabotina kojom dijete spoznaje svoje motoričke sposobnosti razvija mozak i kulturu ruke čime zadovoljava svoje potrebe ali ni jedno dijete ne možemo natjerati da mu crtanje, učenje, ili neki drugi posao ispunjava njegove potrebe kao živog bića. Problemi u šablone izrazito su vidljivi na satu likovne kulture kada vidimo sve iste radove što zadovoljava potrebe nekompetentnog nastavnika, da bi on mogao opravdati možda svoju potrebu zadovoljstva na primjer, bolje da imaju svi isto, nego da ih pola nema ništa). Time je on ispunio svoju zadaću, ne dajući im slobodu izbora, ne motivirajući ih da sa svojom samostalnošću riješe likovni problem. (M. Huzjak)

Kod darovite djece postavlja se sličan problem, ako su ona već prije usvojila znanje o crtanju, glazbi, matematici ili nekom drugom izražavanju, na koji način motivirati takvo dijete da mu ne bude dosadno u školi, kako bi što bolje razumjeli takvu djecu i što bolje ih usmjerili u danje učenje napravljeni su mnogi testovi za istraživanje darovitih, koje prije samog polaska u školu popunjavaju roditelji.

Lista za provjeru male djece

- Je li vaše dijete naučilo rano govoriti i hodati?
- Čini li vam se da vaše dijete neuobičajeno pažljivo i može se koncentrirati?
- Je li vaše dijete motorički napredno te je li dobro u fizičkim aktivnostima?
- Pokazuje li vaše dijete znatiželju za svijet te voli li istraživati i otkrivati njegovo značenje?
- Je li vaše dijete doista iznadprosječno sposobno pa čak i samouko?
- Zanima li vaše dijete zašto, gdje i kako?
- Ima li vaše dijete velik rječnik?
- Pokazuje li vaše dijete posebne sposobnosti u područjima kao što su rješavanje problema slikanje, glazba ili matematika?
- Je li vaše dijete izuzetno zainteresirano za probleme i pitanja koja drugu djecu ne zanimaju?
- Uživa li vaše dijete u neočekivanom?

Ovo su ukazatelji, a ne oznake te očito ne čine konačan popis. Sva djeca trebaju potporu roditelja i nastavnika. Razgovor s djetetovim nastavnikom pomoći će otkriti stupanj sposobnosti djeteta, a time i kakvo mu obrazovanje pružiti. (Glasser, 2004.)

9. ZAKLJUČAK

Istraživanjem teme šablona i stereotip u dječjem likovnom izrazu spoznajem da je dijete potrebno obrazovati od najranije dobi, jer dječji odgoj kod kuće se prenosi na samo dijete.

Najbolji djetetovi učitelji su zapravo njegovi roditelji, odgajatelji. Djetetu treba ukazivati na probleme s kojima se susreće tokom odrastanja, jer postavljanjem stereotipa, dijete iako je možda darovito u toj dobi prihvaća sva roditeljeva stajališta , što možda i nije uvijek dobar izbor. S polaskom u školu djeca prenose ono što su naučila kod kuće, ako je od strane roditelja ,koji su bili nekompetentni roditelji u odgoju , gdje su i oni sami dio šabloniziranog društva najvjerojatnije da će se to odraziti i na njihovu djecu. Postavljanje stereotipa npr. na nacionalnoj osnovi gdje djeca od roditelja dobivaju lažnu predodžbu o drugim nacionalnostima što uvelike može utjecati na njegov društveni i socijalni život .Poveznica između darovite i šablonizirane djece je ta, što ispred svakog od njih stoji problem istraživanja samoga sebe,, probati riješiti problem onoga što je šablonski što nema nikakvu umjetničku vrijednost, djeci treba dati slobodu izbora i usmjeravati ih da budu što kreativni , kako bi na kraju kao zreli ljudi mogli samostalno zaključivati, imati svoj stav. Djeca koja su odgojena šablonskim načinom , koja su do rješenja dolazila uzimajući šablone , koja nisu razvijala svoju kreativnost, gotovo sigurno u odrasloj dobi takvi ljudi prisvajaju kič luksuz kao rješenja, ne traže nikakve umjetnički vrijedne stvari , podliježu onom što je lijepo a ne i funkcionalno i što zadovoljava naše životne potrebe.

Sažetak

U ovom diplomskom radu htio sam ukazati na problematiku šablonskog načina izražavanja i , kako potaknuti i takvu i kreativnu djecu , na učenje novih stvari. Problem nastaje već u najranijoj dobi , prije polaska u školu, roditelji su ti koji svojim odgojem djeteta utječu na njegov danji razvoj kako kulturni tako i socijalni. Stereotipi pojednostavnjivanjem složene društvene. sredine olakšavaju obradbu informacija i snalaženje u njoj. Tako se npr. nedostatne informacije o značajkama pojedinca nadoknađuju »znanjem« o osobinama skupine kojoj on pripada. U širem značenju, često ponavljan, neizvoran postupak ili djelo, klišej. Šablona i nije toliko opasna u samom crtežu ali u odgoju može biti izrazito negativna osobina , uzimajući tuđa razmišljanja kao svoje vlastito.

Ključne riječi: šablona, kič, kreativnost, motivacija, odgoj

Template, pap, creativity, motivation, upbringing

Literatura

- Brešan, Davorka, Dječja likovna kreativnost : od prve do desete godine života, Osijek: Učiteljski fakultet u Osijeku, 2008 (monografija)
  - Božović, Ratko, Stranputice kiča, Beograd 2009.
  - Chethik, Morton: Tehnike u dječjoj terapiji-Psihodinamski pristup, 2008. (prvo izdanje) - biblioteka: Psihologija
  - George, David: Obrazovanje darovitih, Educa, 2004.
  - Glasser, William: Kvalitetna škola - škola bez prisile, Educa, 2004.
  - Gronow, Jukka: Sociologija ukusa, Jesenski i Turk, Zagreb, 2000.
  - Huzjak, Miroslav, Učimo gledati 1 – 4, priručnik likovne kulture za nastavnike razredne nastave
- Belamarić, D. (1987). Dijete i oblik. Zagreb: Školska knjiga.

Internet izvori :

<http://www.enciklopedija.hr/>

<http://likovna-kultura.ufzg.unizg.hr/darovitost.htm>

<http://likovna-kultura.ufzg.unizg.hr/Sablonsko%20ponasanje.htm>

<http://likovna-kultura.ufzg.unizg.hr/images33/24sata%202.jpg>

<http://likovna-kultura.ufzg.unizg.hr/tema%20i%20sadrzaj.htm>